

97.

Dorina Grigor

Învățarea experiențială în contexte educaționale nonformale

Aplicații în instituții
de învățământ preuniversitar
cu profil pedagogic

presa
universitară
clujeană

Colecția Paedagogia

DORINA GRIGOR

**ÎNVĂȚAREA EXPERIENȚIALĂ
ÎN CONTEXTE EDUCAȚIONALE NONFORMALE**

**APLICAȚII ÎN INSTITUȚII
DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR
CU PROFIL PEDAGOGIC**

DORINA GRIGOR

**ÎNVĂȚAREA EXPERIENȚIALĂ
ÎN CONTEXTE EDUCAȚIONALE
NONFORMALE**

**APLICAȚII ÎN INSTITUȚII
DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR
CU PROFIL PEDAGOGIC**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2026

Colecția *Paedagogia* este coordonată de Mușata Bocoș.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Mușata-Dacia Bocoș

Conf. univ. dr. Ramona Răduț-Taciu

ISBN 978-606-37-2944-7

© 2026 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>**

Cuprins

Capitolul I. Educația nonformală – abordări diacronice și sincronice..	9
I.1. Preocupări pentru conceptualizarea educației nonformale.....	9
I.2. Ce mai înseamnă educația nonformală azi?.....	16
I.3. Analiza comparativă a formelor educației în paradigma educației permanente. Competiție sau complementaritate?.....	38
Capitolul II. Convergența formelor educației în dezvoltarea competențelor-cheie.....	47
II.1. Valorificarea Curriculumului Național în formarea și dezvoltarea celor 8 competențe-cheie.....	47
II.2. Adaptarea influențelor educaționale formale, nonformale și informale la caracteristicile elevilor din diferitele cicluri curricular.....	53
II.3. Influențele educaționale formale, nonformale și informale. Adecvare, complementaritate, convergență, în funcție de caracteristicile elevilor din diferitele cicluri curricular.....	57
Capitolul III. Învățarea experiențială – elemente definitorii, ciclul învățării experiențiale, stilurile de învățare.....	59
III.1. Definiții ale învățării experiențiale.....	59
III.2. Modelul învățării experiențiale al lui John Dewey.....	62
III.3. Modelul învățării experiențiale al lui Kurt Lewin.....	66
III.4. Teoria dezvoltării cognitive și a psihogenezei cunoștințelor a lui Jean Piaget.....	70
III.5. Teoria dezvoltării treptate și a învățării progresive/ operaționale a învățării lui P. I. Galperin.....	74
III.6. Modelul învățării experiențiale al lui David Kolb. Ciclul învățării experiențiale. Stiluri de învățare.....	77

III.6.1. Ciclul învățării experiențiale.....	77
III.6.2. Stilurile de învățare în viziune tradițională.....	82
III.6.2.1. Stilul convergent.....	82
III.6.2.2. Stilul divergent.....	83
III.6.2.3. Stilul asimilator.....	83
III.6.2.4. Stilul acomodativ.....	84
III.6.3. Stiluri de învățare în viziune modernă.....	85
III.6.3.1. Stilul de inițiere.....	87
III.6.3.2. Stilul de experimentare.....	87
III.6.3.3. Stilul de imaginare.....	89
III.6.3.4. Stilul de reflecție.....	90
III.6.3.5. Stilul de analitic/analizator.....	91
III.6.3.6. Stilul de gândire.....	91
III.6.3.7. Stilul decizional.....	93
III.6.3.8. Stilul de acțiune.....	94
III.6.3.9. Stilul de echilibrare.....	95
III.7. Profilul și rolul cadrului didactic promotor al învățării experiențiale.....	97
III.8. Profilul absolventului beneficiar al învățării experiențiale.....	100
III.9. Comunitatea – beneficiar al rezultatelor învățării experiențiale realizate de educabili.....	102
Capitolul IV. Managementul activităților de tip nonformal bazate pe învățarea experiențială.....	105
IV.1. Caracteristici majore.....	105
IV.2. Planificarea, proiectarea, implementarea și evaluarea activităților.....	110
Capitolul V. Experiențe educaționale în problematica învățării experiențiale la nivelul Colegiului Național Pedagogic „Regele Ferdinand” Sighetu Marmației (2017-prezent).....	115
V.1. Colegiul Național Pedagogic „Regele Ferdinand” Sighetu Marmației – prezentare generală.....	115

V.2. Intenționalități ale instituției în dinamica sa evolutivă (misiune, viziune, valori, ținte strategice)	120
V.3. Rezultate relevante în educația nonformală și exemple de bune practici educaționale.....	131
V.3.1. Înființare de structuri instituționale – club și teatru.....	131
V.3.2. Programe educaționale în domeniul dezvoltării durabile	139
V.3.3. Proiecte educaționale în domeniul dezvoltării durabile	144
Concluzii și recomandări educaționale și manageriale	151
Bibliografie.....	165

Capitolul I

Educația nonformală – abordări diacronice și sincrone

I.1. Preocupări pentru conceptualizarea educației nonformale

Comunitatea în care **educația** este valorizată/ este pusă în valoare este aceea care motivează tinerii să se autodepășească, să cerceteze și să fie în permanentă legătură cu noile tendințe ale momentului. Educația, în integralitatea sa/ în sens larg, este un demers plurivalent care ne/ se transferă/ ne transpune în sfera/ zona evoluției, a împlinirii persoanei în ansamblul său, a adaptării sale la mediu, la realitățile lumii apropiate/ înconjurătoare, la influențele pe care acestea le au asupra omului, la asigurarea stării de bine și la transferul de cunoștințe, abilități și atitudini, de la naștere până la trecerea în neființă/ viața de adult. Educația reprezintă cel mai înalt nivel al evoluției personalității umane care asigură creșterea productivității persoanei în toate domeniile, oferă spațiu pentru investigare continuă, pentru perfecționare și împlinire.

Educația este fundamentul la care ne raportăm în evoluția noastră, este sistemul de programe, de experiențe primite de la natură, este baza de date prețioase/valoroase/însemnate pe care o acumulăm, o dezvoltăm și o transferăm. Potrivit lui Dewey (1972, p. 70) „educația este cea reconstrucție sau reorganizare a experienței care se adaugă la înțelesul experienței precedente și care mărește capacitatea de a dirija evoluția celei care urmează”.

După cum afirmă J. J. Rousseau (1973, p. 9): „ne naștem slabi, avem nevoie de forțe; ne naștem lipsiți de toate, avem nevoie de ajutor,[...], ne naștem proști, avem nevoie de judecată. Tot ceea ce n-avem la naștere și

ne va trebui când vom fi mari ne este dat prin educație. Această educație ne vine fie de la natură, fie de la oameni sau de la lucruri. Dezvoltarea internă a facultăților și a organelor noastre este educația naturii. Întrebuințarea pe care suntem învățați să o dăm acestei dezvoltări este educația oamenilor, iar ceea ce obținem prin propria noastră experiență asupra obiectelor care ne afectează este educația lucrurilor”. Interacțiunile cu ceea ce ne înconjoară, natura, oamenii, lucrurile, cu spațiul apropiat nouă, de care avem mare nevoie, cu comunitatea sunt factori determinanți pentru evoluția noastră, pentru învățarea prin experiență alături de ele.

În „Dicționar de pedagogie” (Bocoș et al. 2021a, pp. 405-406) regăsim o definiție cuprinzătoare a **educației**. Este interpretată ca fiind un „proces psihosocial complex, **teleologic** (proiectat și realizat în conformitate cu finalitățile educaționale/ pedagogice) și **axiologic** (promovează sisteme de valori) care vizează dezvoltarea liberă și integrală a individualității umane, formarea și dezvoltarea permanentă a personalității umane, capabile de integrare socială și profesională, în raport cu cerințele impuse de societate. Întrucât influențele eredității și ale mediului asupra procesului dezvoltării personalității umane sunt aleatorii, probabilistice, societatea a elaborat un mecanism de creștere a controlului asupra dezvoltării ontogenetice, denumit generic educație”. Conceptul de educație este abordat și din perspectivă pragmatică, autoarele precizând că educația „presupune identificarea predispozițiilor native, a potențialităților genetice ale individului și organizarea și dirijarea influențelor modelatoare ale mediului socio-uman asupra sa”.

Există trei traiectorii/ forme/ direcții/ aspecte principale pe/ în care poate fi identificată educația, pe baza varietății situațiilor de învățare și a nivelurilor diferite de intenționalitate a acțiunii: educația formală, educația nonformală și educația informală (Cucos, 2002). Acestea se conjugă pentru a defini profilul individului/ persoanei adaptate provocărilor acestei societăți în continuă schimbare, nu doar pe perioada școlarității, ci și după finalizarea acesteia, pe parcursul întregii vieți.

În noua Lege a învățământului preuniversitar numărul 198 din 4 iulie 2023, sub egida programului național al președintelui României, „România Educată”, în *Lista definițiilor termenilor și a expresiilor utilizate în cuprinsul legii* regăsim definită educația astfel: „**educația** este ansamblul proceselor de punere în aplicare a programelor și activităților de învățare și formare de rezultate ale învățării. Educația include atât activitățile de învățare în context formal, cât și în context nonformal sau informal” (2023, p. 93). Această definiție a fost ușor modificată raportat la vechea Lege a Educației nr. 1/2011 (2022, p. 304) consolidată cu modificările și completările ulterioare, care a fost schimbată. Regăsim introducerea expresiei „formare de rezultate ale învățării” în locul expresiei „formare de competențe academice sau profesionale”, în rest definiția rămâne neschimbată.

Viziunii sistemice a formării competențelor personale, civice, sociale și profesionale pe parcursul întregii vieți prin educația formală, nonformală și informală îi sunt asociate și alte câteva forme secundare ale educației, în perspectiva responsabilității globale proactive, a interesului pentru dezvoltarea durabilă, a evoluției prin valori și pentru valori, a educației permanente. Le vom analiza în cele ce urmează.

Educația formală se referă la ansamblul de acțiuni educaționale organizate în mod intenționat, sistematic și desfășurate de către instituțiile de învățământ abilitate în vederea atingerii unor finalități educaționale specifice, așa cum sunt descrise în documentele curriculare oficiale elaborate de Ministerul Educației (Bocoș & Jucan, 2019). De mai bine de un deceniu are același fundament, funcționează după aceleași principii, aceleași legități, fiind doar consolidată cu modificările și completările ulterioare; de cinci ani face parte din Programul Național „România Educată”, fiind în consultare publică, acum trece printr-un amplu proces de restructurare, de reformă, forma propusă este în dezbatere publică, ea cuprinde ample referiri la organizarea și funcționarea instituțiilor educaționale de stat și private, la sistemul educațional în ansamblul său.

Conform lui Bocoș și Jucan (2019), educația formală prezintă „următoarele caracteristici:

- este instituționalizată și se realizează în instituții cu destinație educațională,
- se realizează în mod planificat prin intermediul sistemului de învățământ structurat și ierarhizat în trepte școlare și în ani de studii,
- se realizează prin intermediul procesului de învățământ,
- este proiectată de specialiști,
- se realizează în conformitate cu planuri cadru de învățământ, programe și manuale școlare, prin aplicarea unui curriculum oficial și prin vehicularea de conținuturi curriculare selectate științific, structurate logic și psihopedagogic, caracterizate prin rigurozitate științifică și accesibilitate și prin aplicarea unui personal calificat în acest scop, respectiv a cadrelor didactice,
- demersurile de evaluare a randamentului activităților educaționale sunt realizate în forme și moduri prestabilite de către cadrele didactice, cu valorificarea unor strategii, metode, tehnici și instrumente specifice,
- reprezintă principala modalitate prin care societatea asigură formarea personalității membrilor săi” (p. 25).

O echipă reprezentativă a Consiliului Europei a elaborat documentul *Compas: Manual pentru educația tinerilor în domeniul drepturilor omului*, în anul 2022, în cadrul Programului pentru tineret privind educația în domeniul drepturilor omului al Direcției pentru tineret și sport a Consiliului Europei. Intenția inițială a fost ca documentul să fie utilizat în primul rând de către lucrătorii de tineret. Văzând interesul crescut al societății pentru cunoașterea, recunoașterea și implementarea drepturilor omului, pentru promovarea cetățeniei active, pentru valorizarea tuturor aspectelor educației, pentru înlăturarea disparităților sociale care vin în sprijinul formării unui cetățean european responsabil, domeniul a fost revizuit, s-a extins și a vizat influențe semnificative, pe scară largă, în școli, cluburi sau organizații de tineret, ONG-uri, întreprinderi, mediul de afaceri și în departamentele de formare. Cu alte cuvinte *Compass* este utilizat de către persoane de toate vârstele și în contexte educaționale variate.

Într-o referire la formele educației, în documentul mai sus amintit, educația formală este menționată ca fiind asociată cu sistemul de învățământ structurat care se desfășoară din ciclul primar, iar în unele țări, și aici e cazul statului român, de la grădiniță până la universitate, ea include programe specializate de formare profesională, tehnică și vocațională. În aceste circumstanțe, accentul este pus pe dezvoltarea personală și socială a tinerilor și, din acest motiv, activitățile au o abordare holistică, se bazează pe cultivarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor în cadrul unui context social. *Compass* este utilizat în contexte formale, cum ar fi școlile, colegiile și universitățile, unde accentul este pus mai degrabă pe dobândirea de cunoștințe, dar și pe dezvoltarea de competențe și atitudini. Documentul conține referiri valoroase, relevante, iar mulți practicieni ai educației găsesc oportunități de a le transfera în cadrul activităților instructiv-educative/ lecțiilor de istorie, geografie, limbă și comunicare și educație civică. În acest sens recomandările regăsite în acest produs vor fi interiorizate pe scară mai largă pe măsură ce se consolidează trecerea la programe școlare bazate pe competențe care urmăresc formarea profilului european al absolventului.

Pentru a reliefa una dintre finalitățile majore ale educației formale, Cucuș (2002. p. 45) afirmă că educația formală și instruirea „se caracterizează prin intensitate, concentrare a informațiilor și continuitate. Scopul acestui tip de educație îl constituie introducerea progresivă a elevilor în paradigmele cunoașterii și instrumentalizarea lor cu tehnici culturale care le vor asigura o anumită autonomie educativă”. Autorul completează caracteristicile acestei ipostaze ale educației astfel:

- Pregătirea este elaborată în mod conștient și eșalonat, fiind asigurată de un corp de specialiști pregătiți în această direcție.
- Informațiile primite sunt cu grijă selectate și structurate, caracterizându-se prin densitate și rigurozitate științifică.
- Educația formală permite o asimilare sistematizată a cunoștințelor și facilitează dezvoltarea unor capacități, aptitudini și atitudini necesare pentru inserția individului în societate.

- Educația formală este puternic expusă și este infuzată de exigențele suprapuse ale comandamentelor sociale și, uneori, politice.
- Ea este dimensionată prin politici explicite ale celor care se află la putere la un moment dat.
- Formalul răspunde unei comenzi sociale, fie de asigurare a transmiterii zestrei istorice și culturale, fie în vederea formării profesionale.

În zilele noastre, misiunea educației formale este complexă și responsabilizantă, ca urmare a presiunii pe o educație de calitate, a nevoii de adaptare la condiții de pandemie sau post pandemie, pe dezideratul implementării unui proces educațional care să satisfacă nevoile din ce în ce mai sofisticate ale individului, ale comunității și ale pieței muncii în continuă evoluție. Acest sistem educațional, pus sub lupa reformei, trebuie să asigure formarea plenară a profilului absolventului de învățământ obligatoriu, la nivel elementar, funcțional și dezvoltat, așa cum apare definit pentru prima dată în *Curriculum Național pentru învățământul obligatoriu. Cadru de referință*, în anul 1998. Acestea pun accentul pe necesitatea abordării unui conținut centrat pe elev, care să se concentreze pe cerințele persoanei și pe dinamica societății actuale, a cunoașterii, aflată în schimbare rapidă.

Noul document școlar, *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național*, aprobat prin ordin de ministru în februarie 2021, prezintă o perspectivă sistemică asupra proiectării curriculumului centrat pe elev, cu accent pe învățarea pe tot parcursul vieții. El cuprinde tabloul profilului absolventului înzestrat cu cele opt competențe cheie, prezentat la nivel elementar, funcțional și dezvoltat.

Educația formală, școlară, diferă de celelalte forme ale educației prin faptul că este predată în instituții, în școli de către persoane angajate pe o perioadă determinată sau nedeterminată în cadrul unui program de învățământ fix. Acest tip de educație se caracterizează prin uniformitate, dar și printr-o anumită rigiditate, având un caracter orizontal și structuri verticale (clase organizate pe categorii de vârstă și cicluri ierarhice), cu o aplicare universală.

Prin urmare, educația formală, este răspunzătoare pentru dezvoltarea plenară/ integrală/ a individualității umane, ea „permite o asimilare sistematizată a cunoștințelor și facilitează dezvoltarea unor capacități, atitudini și aptitudini necesare pentru inserția individului în societate” (Cucoș, 2002, p. 45).

Educația formală prezintă multe **avantaje**, printre care se numără și: îmbunătățirea sistemului cognitiv al elevilor, încurajarea dezvoltării metodice a abilităților și competențelor acestora și oferirea oportunității ca elevii să fie evaluați într-o manieră individuală și formativă, cu precizarea ca actul educațional să se bazeze pe strategii activ-participative (Bocoș & Jucan, 2019). Noua abordare a acestei forme a educației, prin urmărirea dezvoltării celor opt competențe-cheie vizate la nivel european, îi conferă statutul de sistem deschis spre învățarea relevantă pentru toți, spre școala care învață.

La polul opus, **dezavantajele** esențiale ale educației formale ar putea fi monotonia, plictiseala și lipsa de implicare, atât a dascălilor, cât și a elevilor, în sarcinile de învățare, care ar putea rezulta din concentrarea îngustă asupra unor obiective și competențe educaționale prestabilite. (Bocoș et al., 2021b)

În majoritatea situațiilor profesorul transmite informații, este un livrator de conținut și nu primește un feedback prompt, acesta se va obține doar după o parcurgerea unei unități de învățare complexe, iar influența datelor asupra tuturor beneficiarilor e mai anevoios de contabilizat/ de evaluat. Învățarea în acest context se bazează mai mult pe teorie și mai puțin pe percepție, evaluarea se realizează prin raportare la ceilalți, cu ajutorul unor descriptori de performanță unitari, rigizi, după criterii pur teoretice care determină realizarea de ierarhii. Aceste ierarhii, de foarte multe ori, au efecte negative asupra dezvoltării psiho-emoționale a copilului.

ISBN: 978-606-37-2944-7